

ΘΕΑΤΡΟ

ΑΠΟ ΤΗΝ ANNY ΚΟΛΤΣΙΔΟΠΟΥΛΟΥ

Μην καίτε τους «Βυσσινόκηπους»

Δύο *Βυσσινόκηποι* σε μια σαιζόν να μην πετάνε, να μην απογειώνονται —για διαφορετικούς λόγους ο καθένας— είναι πάρα πολύ. Και για τον *Τσέχωφ* και για μας.

Ο ένας *Βυσσινόκηπος*, στο *Ριάλτο*, από το *Θέατρο της Άνοιξης*. Αυτός μοιάζει να κήκε απ' την πολλή δουλειά, απ' την πολλή οργάνωση, απ' την πολλή σκέψη, απ' τον πολύ ζήλο, απ' τις πολλές παραπομπές. Ο άλλος, της *Κεντρικής Σκηνής* του Εθνικού μας Θεάτρου, μοιάζει να κήκε απ' την αφροντισιά, την έλλειψη ζήλου, σκέψης, προβληματισμού.

Ας πάρουμε τους *Βυσσινόκηπους* έναν-έναν. Για το *Θέατρο της Άνοιξης* διατηρώ κάποιες μικρές επιφυλάξεις για ό,τι λέω ή δεν λέω, αφού είδα την παράσταση μετά το τέλος της δεύτερης πράξης. Παρ' όλα αυτά, πνίγηκα στους αργούς ρυθμούς, στις παραπομπές με κοριτσάκια εν είδει κάδρου παλαιού να παίζουν σε εσοχές —κορνίζες του σκηνικού βιολοντέλο, με τον υπηρέτη Γιάσα (του γένους των στριντ-περγκικών Ζαν) να σκαρφαλώνει (προφητικά; ειρωνικά;) στα στοιβαγμένα εν είδει βουνού έπιπλα του πουλημένου πια *βυσσινόκηπου*, ν' αποχαιρετάει την γκρίζα ρωσική επαρχία, ποζάροντας με φτηνή σαμπάνια στο χέρι, ως μεθυσμένος αφέντης Πουντίλα, επί του όρους Χατελμά. Και την αλλαγή σκηνικού είδα —παραπομπή και συμβολισμός στη διάλυση, στην εκπόρθηση, στην αποκαθάρωση των *βυσσινόκηπων* της απερχόμενης ρωσικής αριστοκρατίας, λίγο πριν απ' την πρώτη επανάσταση του 1905. Και την τελευταία εμβόλιμη σκηνή του σταθμού είδα, μεσ' στην ομίχλη και τους ατμούς της ραγδαίας εκβιομηχάνισης και της μοναξιάς, άψογη εικαστικά, κινηματογραφικά, άστοχη όμως τσεχωφικά. Στο ίδιο του το πρόγραμμα (επιμελημένο άρτια, σωστό απόκτημα με όλη τη μετάφραση και ένα σωρό αξιόλογα άρθρα) άμα διάβαζε ο σκηνοθέτης του *Θεάτρου της Άνοιξης*, θα άκουγε τον *Τσέχωφ* να παραπονιέται: «Αυτός είναι ο *Βυσσινόκηπός* μου; Αυτοί είναι οι χαρακτήρες μου; Εγώ περιγράφω τη ζωή. Είναι μια άχρωμη, άξεστη ζωή. Δεν είναι όμως

κουραστική, μεμψίμοιρη. Πρώτα με παρουσιάζουν ως θρηνηδό κι έπειτα σαν έναν βαρετό συγγραφέα και τίποτ' άλλο...». Φαίνεται πως είναι η μοίρα του *Τσέχωφ*, όσοι τον αγαπούν να τον παιδεύουν κι όσοι δεν τον αγαπούν... να τον παιδεύουν επίσης. Η Λιουμπόφ της *Σμαράγδας Σμυρνάου* θρηνεί ακατάπαυστα, παρσάφει και την Άννα στους θρήνους της και την ατμόσφαιρα όλη. Δεν δίνει χέρι σκηνικό ούτε στον Τροφίμωφ, ούτε στον Λοπάχιν, ούτε στον Γκάιφ, ούτε στον Πίστοικ. Δεν αφήνει περιθώρια στην Βάρια, στην κλαψιάρα Βάρια, να κλαψουρίζει πολυάσχολα. Αντίθετα, η Βάρια της *Χρύσας Σηπλιώτη*, γοητευτική και κομπότατη, αποπνέει άθελά της έντονο αέρα Λιουμπόφ. Κι ίσως έτσι νά 'ταν και πιο κατάλληλη η διανομή. Οι καταστάσεις μου φάνηκαν στημένες τσεχωφικές πόζες (σύμφωνα με τα τρέχοντα κλισέ του είδους), άνευρες, μετωπικές, δίχως αφή ανάμεσά τους, δίχως επαφή και δίχως συγκίνηση. Οι μόνες στιγμές που ανακάθισα στο κάθισμά μου, οι στιγμές και τα ξεσπάσματα της *Σαρλόττας* της *Μαρίας Κατσανδρή*. Ρόλος ανεξάρτητος, μοναχικός στο σώμα του έργου, είχε ίσως το προνόμιο αυτής της ανεξαρτησίας κι έτσι έχτισε μια φιγούρα παράξενη, γκροτέσκα, σπαραχτικά μοναχική, αμετανόητη κι ελεύθερη.

Η μετάφραση της *Αντιγόνης Φιλίππου* έβγαλε κατά την κρίση μου, ζωντανή, παιδεμένη αλλά και άνετη, θεατρικότητα στη μιλιάρη και... τσεχωφικότητα στο ήθος. Με χιούμορ, σπριτάδα κι άφθονα ανοίγματα για απογειώσεις.

Μια δουλειά σκληρή για όλους τους συντελεστές, με προθέσεις άγιες αλλά με αποτέλεσμα που φτάνει μόλις στην εμπειρία, στο απλό πέρασμα, στην απόπειρα. Δυσκολεύομαι να χωνέσω πώς οι αμήχανοι ηθοποιοί του *Βυσσινόκηπου* ήταν οι δεξιοτέχνες της *Μίννας* του *Λέσσινγκ* και πώς ο σκηνοθέτης του ήταν ο τολμηρός πιλότος της σοφόκλειας *Ηλέκτρας*, ξαφνικά πέρυσι το καλοκαίρι.

Και στον *Βυσσινόκηπο* του Εθνικού, δυσκολεύτηκα να πιστέψω πώς ο *Γιώργος Μιχαηλίδης* του φετινού *Σαίξπηρ* ήταν ο σκηνοθέτης αυτού του αργόσυρτου, αβασάνιστου, υδαρού στησίματος, που κινούσε από δω κι από κει στη σκηνή έναν *Τσακίρογλου*, μια *Βαλάκου*, έναν *Κωνσταντόπουλο*, μια *Ροδίτη*, έναν *Καλαβρούζο*. Δυσκολεύτηκα να χωνέσω πώς αυτός ο σκηνοθέτης ανέχτηκε αυτά τα άθλια σκηνικά κι αυτά τα απρόσωπα κοστούμια, αυτή τη φτηνή, την εξευτελιστική απομίμηση του *Βυσσινόκηπου* του *Τζόρτζο Στρέλερ*, που πέρασε στην ιστορία του θεάτρου ντυμένος στα ονειρώδη κοστούμια και στους ανθοπέπλους του *Λουτσιάνο Νταμιάνι*. Αυτός ο *Βυσσινόκηπος* που καταρρέει, αυτό το παιδικό δωμάτιο δύο γενεών, αυτός ο χώρος ζωής, σημαδεμένος από ζωή και θάνατο, πώς στο καλό κατάφερε να επιβιώσει έτσι άσπρος κι άσπιλος σαν υπνοδωμάτιο ντίβας του Μπέρελντ Χίλλς; Πώς τόση οργάνωση ή τόση έλλειψη πάθους για το ίδιο το θέατρο, μπορούν να ξεριζώσουν έναν *Βυσσινόκηπο* πολύ πριν ο Λοπάχιν βάλει εργάτες να κόψουν τα δέντρα του; ■

Το «Θέατρο της Άνοιξης» περιμένει στον σταθμό το τρέινο που δεν ήρθε.

